

Проблеми експлуатації ядерних енергоблоків у понадпроектний термін

12-ть з 15-ти ядерних блоків в Україні повинні бути закриті до 2020 року. Схожа ситуація склалася й у світовій атомній енергетиці, де протягом 2010-2020 рр. приблизно 80% енергоблоків АЕС, які діють у світі, вичерпають проектний ресурс.

Процес виведення з експлуатації ядерних енергоблоків потребує значних фінансових ресурсів, яких Уряд України та компанія оператор українських АЕС «Енергоатом» не мають в своєму розпорядженні. Чиновники бачать вихід в продовженні роботи старих ядерних енергоблоків, сподіваючись що АЕС матимуть можливість накопичити кошти на виведення з експлуатації. Саме так аргументували відмову закрити реактори в Україні на початку 90х, проте через 20 років станції так і не мають коштів на закриття.

У світі склалася неоднозначна ситуація з продовженням терміну експлуатації (ПТЕ) ядерних реакторів. Наприклад, потужне ядерна держава Франція продовжила роботу лише 2 ядерних блоків, а зупинила - 11 блоків, термін роботи яких підійшов до кінця. Німеччина продовжила роботу 6-ти старих блоків, зупинила - 19. Італія зупинила роботу всіх енергоблоків. Великобританія - 8 продовжила, 26 - закрила. У США 54 енергоблоки - продовжено, 28 - зупинено. Жоден з реакторів не працював понад 43 років, тобто фактично не існує достатнього досвіду експлуатації старих реакторів, тим паче це стосується до реакторів, які працюють в Україні, та термін експлуатації яких планується збільшити до 45 років і більше. Потрібно врахувати, що в Європі аналогічні реактори виводяться з експлуатації.

При роботі реакторів більше 20 років ризик аварії з радіоактивними викидами значно збільшується з кожним роком. Якщо для енергетичних компаній продовження терміну служби реакторів є фінансовою перспективою, то для населення із-за значних ризиків таке рішення є неприйнятним.

Особливості організації продовження експлуатації АЕС в Україні

Більшість населення України негативно сприймає наміри уряду з ПТЕ ядерних енергоблоків. Така думка ґрунтується переважно на недовірі до якості проведення відповідних заходів та потенційної небезпеки для населення, викликаного підвищеним ризиком аварій у зв'язку з технічним і моральним зносом устаткування. На жаль, відповідно до сучасного законодавства, думка населення з даного питання не враховується.

За інформацією Державного комітету ядерного регулювання України, з самого початку прийняття програми подовження термінів роботи реакторів, її виконання йшло вкрай незадовільно. Варто відзначити, що незважаючи на всі технічні складності, які виникають перед НАЕК «Енергоатом», ліцензію на подовжений термін експлуатації блоку № 1 РАЕС буде отримано, з політичних причин.

Економічні особливості ПТЕ ядерних установок в Україні

Україні «пощастило» з ядерною галуззю, оскільки вона отримала її в «спадок». У тариф на вироблення кіловат-години від атомних електростанцій майже не включена вартість будівництва самих АЕС. Однак, після заходів ПТЕ, тариф має враховувати ці витрати. Тобто собівартість електроенергії від продовжених блоків повинна бути дорожче, ніж від працюючих АЕС. Інший аргумент представників НАЕК «Енергоатом», що збільшення терміну роботи АЕС дозволить накопичити гроші до фонду виведення їх з експлуатації, також викликає сумніви. Такі заяви лунають вже більше десяти років, проте кошти у фонді так і не з'явилися.

За попередніми оцінками, витрати з продовження терміну експлуатації одного енергоблоку повинні були обійтися в 50-80 млн дол. США. Насправді вартість продовження роботи українських АЕС виявилася найдорожчою в світі - більше 300 млн. \$ за блок потужністю 440 МВт.

НАЕК «Енергоатом» не дає прозорого економічного обґрунтування ПТЕ ядерних енергоблоків України. Компанія приводить лише розрахунки, які базуються на порівнянні тарифів для теплової та ядерної електроенергетики. Крім цього, «Енергоатом» зовсім не врахував, що подальша робота АЕС потребує закупівлі палива для блоку (600 млн доларів за 15 років), а також відправлення відпрацьованого палива в Росію (або сплата внесків на будівництво сховища), яка обійдеться мінімум у 300 млн доларів. Причому, вартість свіжого палива та відправки ВЯП на переробку стрімко зростає, тому останні дві цифри витрат можуть збільшитися вдвічі вже в наступні три роки. З вищенаведених фактів очевидний висновок, що ніякої економічної доцільності в продовженні терміну експлуатації АЕС немає. Така економічна авантюра сходить НАЕК «Енергоатом» з рук, оскільки компанія має право в односторонньому порядку приймати рішення про ПТЕ старих енергоблоків.

Законодавчі аспекти процесу ПТЕ

У більшості демократичних країн для продовження терміну експлуатації ядерних енергоблоків оператором готується Оцінка Впливу на Навколишнє Середовище (ОВНС), що передбачає залучення громадськості до обговорення. В Україні для продовження експлуатації енергоблоків ОВНС не готували і, відповідно, громадськість залучена не була. Такі дії уряду порушують міжнародне законодавство (Орхуську конвенцію), а також ряд статей Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», і статтю 50 Конституції України. Це свавілля окремих представників атомної галузі стало можливе в наслідок змін, які були внесені до статті 6 Закону України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення», а саме формулювання:

«Рішення щодо продовження терміну експлуатації існуючих ядерних установок... приймається у тому ж порядку, що і рішення про будівництво ядерних установок ...»,

було замінене, на більш вигідне для НАЕК «Енергоатом» формулювання:

«Рішення щодо продовження терміну експлуатації існуючих ядерних установок... приймається органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки...».

Ці зміни призвели до того, що тепер продовження роботи ядерних реакторів у понадпроектний термін, є приватною справою НАЕК «Енергоатом». Цій компанії тепер не потрібно обґрунтовано доводити представниками народу у Верховній Раді доцільність подовження роботи старих енергоблоків з точки зору економіки, енергетичної та екологічної безпеки. Також «Енергоатом» має право не проводити жодних консультацій з громадськістю, як це було передбачено попередньою редакцією даного закону.

Необхідність продовження експлуатації реакторів з точки зору енергобезпеки України

Замість того, щоб припинити роботу атомних електростанцій, що створюють з кожним роком все більше небезпечних відходів, для знешкодження яких необхідно буде витратити значні ресурси багатьом поколінням наших нащадків, Уряд України розпорядився почати процес продовження роботи АЕС у понадпроектний термін, прикриваючись аргументами, які не витримують критики.

Економічна доцільність ПТЕ ядерних енергоблоків відсутня. Більш того, сьогодні електроенергія більшості ядерних енергоблоків не знаходить попиту в Україні, також щорічно падають обсяги експорту електроенергії до інших країн, що пов'язано зі значним зростанням рівня енергоефективності в сусідніх країнах.

Проводячи системну роботу зі ЗМІ, українським Парламентом, Урядом, Державним комітетом ядерного регулювання України, громадським організаціям вдалося домогтися того, що в травні 2010 року відділом по роботі з громадськістю Рівненської АЕС було оголошено про початок процедури громадського обговорення цього процесу. Крім цього, НАЕК «Енергоатом» була змушена підготувати докладний документ, який висвітлює головні аспекти ПТЕ ядерних реакторів. Звітуючи перед Комітетом Верховної Ради України з питань паливо-енергетичного комплексу, представники ядерної галузі були змушені провести широку роз'яснювальну роботу щодо процесу ПТЕ реакторів. Комітет ядерного регулювання постановив приймати рішення про видачу ліцензії на продовжений термін роботи 1-го енергоблоку РАЕС у грудні в 2010 року безпосередньо на майданчику АЕС з широким залученням зацікавленої громадськості.

Продовження роботи старих ядерних реакторів не вирішить проблем української енергетики, а лише створить ряд нових. Найкращим рішенням з точки зору енергетичної безпеки України на сьогодні є виведення з експлуатації ядерних блоків після закінчення терміну їх проектної експлуатації. А ті гроші, які витрачалися на підтримку діяльності АЕС, слід направити на підвищення енергоефективності у промисловості і житловому господарстві.

Більш детальне дослідження Національного екологічного центру України по проблемі подовження роботи ядерних реакторів у понадпроектний термін Ви можете знайти на сторінці: <http://atom.org.ua/?p=1008>

За більш детальною інформацією звертайтеся:

Дмитро Хмара
Національний екологічний центр України
тел.: +380 44 3537841, факс: +380 44 2386259
dmytro.khmara@necu.org.ua
www.necu.org.ua
www.atom.org.ua